

EMILE BEDINGHAUS: EEN INGEBURGERDE ‘WAAL’ IN HET 19^{DE} - EEUWSE GENT

*‘ . . . cet homme de bien qui avait le culte des hommes autant
que celui des plantes.’*

Charles Pynaert

Inleiding

De 19de eeuw heeft een groot aantal figuren voortgebracht die een grote invloed hadden op de maatschappelijke ontwikkelingen in ons land zoals E. Moyson, E. Anseele, priester A. Daens, F. Laurent e.a. In de periferie van die markante personen waren ook een aantal epigonen actief die meestal totaal in de vergetelheid verdwenen. Ten onrechte. Een van hen is Emile Bedinghaus (afb. 1).



Afb. 1.

Emile Bedinghaus. Foto door E. Sacré afgedrukt in:
*La mutualité du commerce et de l'industrie de Gand: à son regretté président M.
Emile Bedinghaus, 7 mars 1904. Gent, Allaert, 1904. U.B. Gent.*

Hoewel nu in de vergeethoek geraakt, maakte hij een grote indruk op zijn tijdgenoten, getuige het grote aantal necrologieën en lijkredes die na zijn overlijden werden opgesteld en gepubliceerd. Hoewel in necrologieën de kleine kantjes van een overledene uit respect niet aan bod komen, valt toch een weerkerend gegeven op in de teksten die tijdsgenoten na zijn overlijden publiceerden over Emile Bedinghaus. Overal wordt zijn minzame, humane karakter beklemtoond: *aimable type, homme de bien, de goede man, die menschen-vriend*. De enige Nederlandstalige lijkrede werd geschreven door tuinbouwer Felix Van Driessche uit de Ekkergevlaan en is sterk emotioneel gekleurd.

Zijn burgerlijke begrafenis te Wondelgem op 10 maart 1904 werd door een grote menigte bijgewoond. Hippoliet Lippens, Alfred De Lanier, Camille De Bast, Octave Bruneel, Remi De Ridder, Victor De Neffe, Paul Frédéricq, Hector Leboucq, Alfred Sarton e.a. kwamen er persoonlijk van hem afscheid nemen. Verenigingen zoals: de Vrijheid, de Vrijheidsliefde, Geluk in 't Werk, Les fanfares de Nimy e.a. waren met een delegatie en hun vaandel aanwezig, terwijl een detachement van de Linie-infanterie, de militaire eer bewees aan Emile Bedinghaus.

In juni van het daarop volgend jaar werd nog een herdenkingsplechtigheid aan zijn graf gehouden door de Mutualité du Commerce et de l'Industrie (M.C.I.) want Emile Bedinghaus had een belangrijke rol gespeeld in de uitbouw van deze mutualiteit.

Familiale achtergrond

Emile Bedinghaus werd op 15 mei 1840 geboren te Nimy-Maisières (nu Mons) als zoon van hovenier Herman Joseph Bedinghaus en Marie Eugénie Foucar(t)(1). Vader Herman Joseph was van Duitse origine. Als zoon van een hovenier was Herman Joseph eerst tewerkgesteld bij het hoogadelijke huis van Arenberg in Duitsland (Recklinghausen) en te Edingen (Enghien) voor hij zich als zelfstandige tuinbouwer vestigde te Nimy. Omstreeks 1850 werkten in het park van Edingen tweehonderd tuiniers en waren er serres met vijfhonderd verschillende plantensoorten. Vermeldenswaard is dat de basis van de collecties uit de koninklijke serres van Laken is gelegd met plantmateriaal afkomstig uit de kassen van Edingen (2).

De familie van Arenberg was al vanaf de middeleeuwen geïnteresseerd in de winning en verwerking van ijzer maar legde zich later vooral toe op de land- en bosbouw. In onze gewesten werden o.a. een groot aantal Scheldepolders aangelegd voor rekening van deze familie. Vandaar wellicht ook haar grote voorliefde voor planten, parken en tuinen die zich nog altijd weerspiegelen in

het park van Edingen.

Vader Herman Bedinghaus had al contacten in het Gentse. Hij verkocht aan de gekende Gentse tuinbouwer Louis Van Houtte een hoeveelheid gladioolknollen van een hoge, grootbloemige hybridesoort die hij in 1837 had ontwikkeld (3). Louis Van Houtte bracht deze planten in de handel als *Gladiolus gandavensis* en vermeldt ze al in 1841 in zijn catalogus.

Gezinsleven

Over de kinder- en jeugdjaren van Emile Bedinghaus werden geen gegevens gevonden.

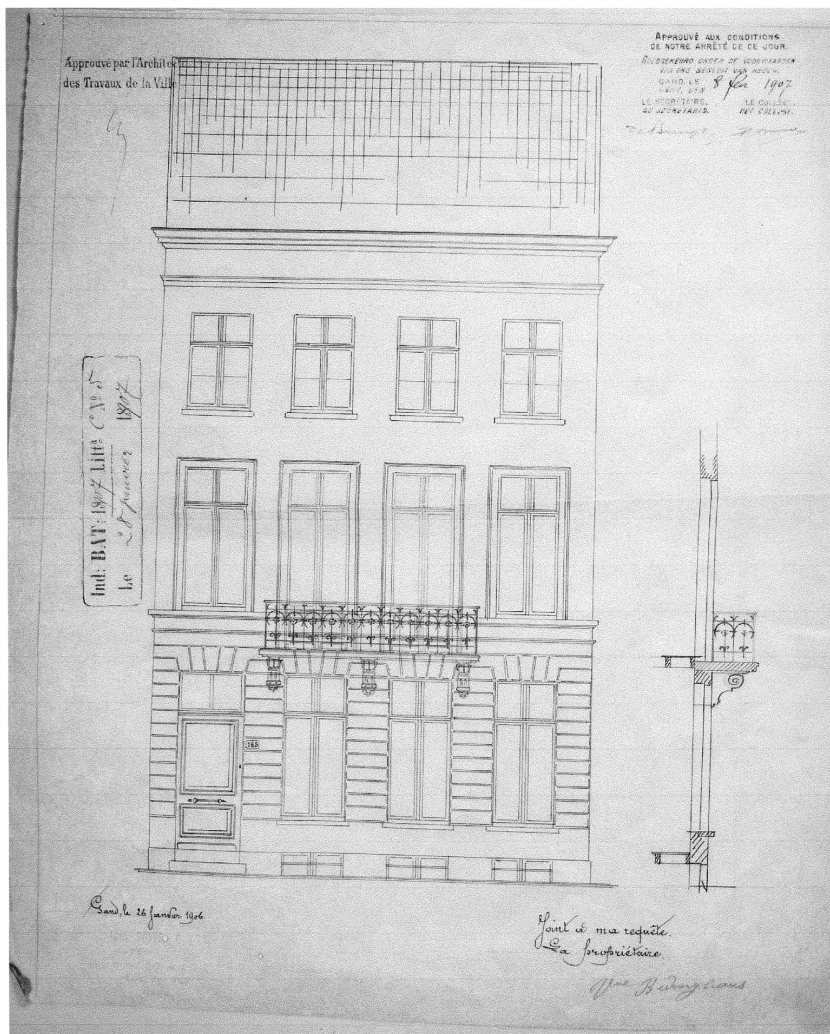
Op 9 januari 1865 huwt hij te Braine-le-Château met Eloyse Odile Josephine Ghislaine Dubrul(le) aldaar geboren op 3-6-1839 als dochter van Florent en Marie Thérèse Foucart. Het is niet uitgesloten dat Emile en Eloyse verwant waren, hun moeders droegen immers dezelfde familienaam. Toen Emile huwde was hij in dienst als beambte bij 'den ijzeren weg' (het spoor). De beroepsloopbaan van Emile ligt aan de basis van het frequent verhuizen van het jonge paar. Op 28 juni 1867 komt hij met zijn vrouw via Elsene in Roeselare wonen, waar korte tijd later op 15 juli hun eerste kind Elisa Joanna Florentina Emilia wordt geboren. Op 13 januari 1868 verhuist het jonge gezin eerst naar Torhout. Nog datzelfde jaar treedt Emile in dienst bij de befaamde tuinbouwer Louis Van Houtte te Gentbrugge en vestigt het jonge paar zich in het naburige Ledeberg. Hier wordt op 19 december 1868 een tweede kind Eugenia Marie geboren, op 23 november 1870 gevolgd door de geboorte van zoon Ernest Emile Joseph. In de geboorteaktes van die kinderen wordt Emile vermeld als commies/ kantoorbediende. In eerste instantie wonen ze in de Nieuwestraat, daarna in de nabije Brusselsesteenweg (4).

Op 31 oktober 1874 vestigt de familie zich definitief in Gent. Eerst wonen ze aan de Rooigemstraat en op 3 november 1875 aan de Coupure Links waar op 12 februari 1879 een vierde en laatste kind, het nakomertje Ernestine Elisa Emilie wordt geboren (afb. 2). Emile had zich intussen van klerk tot boekhouder opgewerkt zodat het gezin zich zelfs vanaf nu een inwonende dienstmeid kan veroorloven. In 1903 - toen Emile zwaar ziek was - is er zelfs tegelijk een inwonende kamer- en keukenmeid aanwezig.

Hij overlijdt in zijn woning op 7 maart 1904. De overlijdensaangifte van Emile werd de dag nadien gedaan door zijn schoonzoon Jules Cornet en zijn tuinman Armand Plancke.

Aanvraag 1807
door V. Beunghans

S. Ab. Reeks G 12
nr C 5 (1907)



↑
185

Afb. 2.

Aanvraag uit 1907 door Eloyse Dubrulle tot het plaatsen van een balkon op de eerste verdieping van haar woning aan de Coupure Links. Tijdens deze periode was het een modetrend op de Coupure om balkons aan de voorgevels aan te brengen.

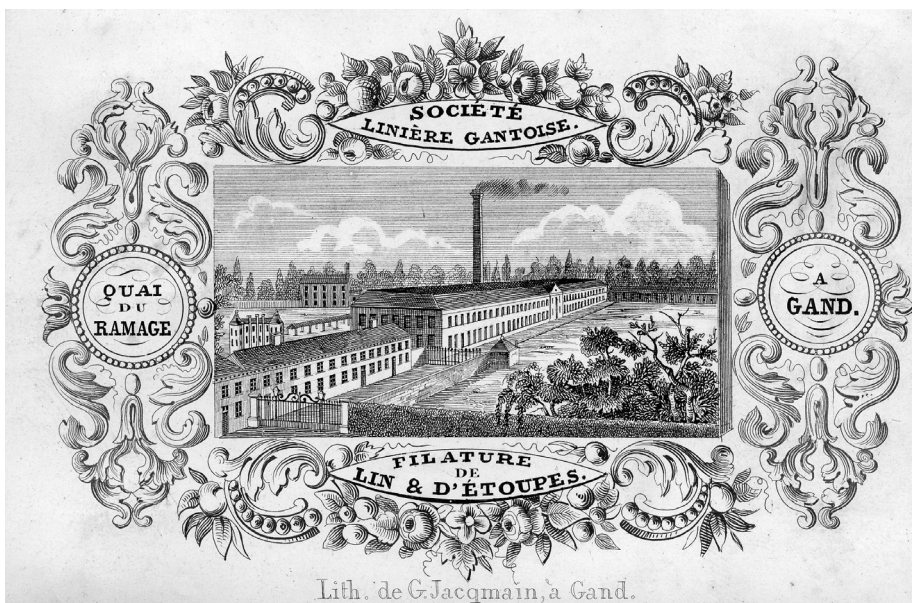
Nu is dit nr. 559.

Stadsarchief Gent, Reeks G. 12 nr. C. 5 (1907).

Carrière als bureelbediende, boekhouder en industrieel

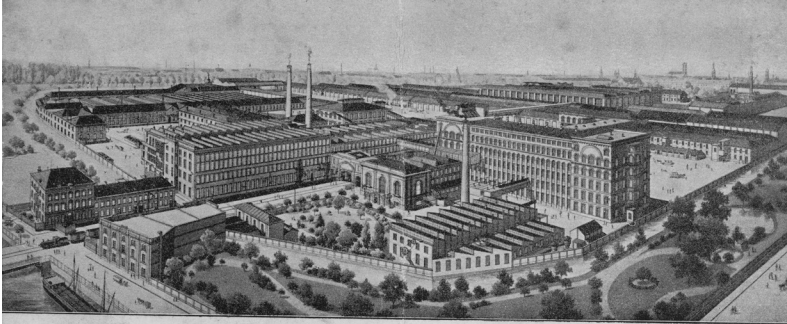
Hoewel Emile Bedinghaus als zoon van een tuinbouwer opgroeide en een grote passie voor planten cultiveerde, zou hij toch een professionele bureelloopbaan uitbouwen. Waarom hij zoals zijn vader en grootvader geen tuinbouwer werd is onduidelijk. Tuinbouwer Eduard Pynaert drukte het zo uit: *'Les hasards de la vie, dans sa prime jeunesse, avaient fait de celui qui était fils et petit fils de jardinier, un employé de bureau'*. Tijdens zijn loopbaan bij tuinbouwer Louis Van Houtte is hij er werkzaam als bureelbediende/klerk. Albert Ceuterick, advocaat en bestuurslid van de Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde, omschreef het in een lijkrede als volgt: *'Van Houtte se connaissait en hommes aussi bien qu'en plantes; il distingua rapidement le jeune commis à l'esprit ouvert et désireux de s'instruire. Les occupations régulières de Bedinghaus le confinaient plutôt dans les bureaux, mais tous les instants que lui laissait la besogne quotidienne, étaient par lui consacrés à penetrer les secrets de la vie végétale.'*

In 1875 wordt Emile boekhouder bij de vlasspinnerij Linière Gantoise, een textielbedrijf aan de Vogelenzang in volle expansie. Maatschappelijk gezien betekende deze tewerkstelling voor hem een grote stap vooruit op de sociale



Afb. 3.

De Linière Gantoise tijdens de beginperiode. Geporseleinde kaart, ca. 1850, lith. G. Jacquain. Privécollectie.



1838 - 1938

BANQUET

organisé à l'occasion du

Centenaire
de la

Société Anonyme Linière Gantoise

le 17 décembre 1938.

BANKET

ingericht ter gelegenheid van de

Honderdste Verjaring
der

Société Anonyme Linière Gantoise

den 17 December 1938.



Afb. 4.

De Linière Gantoise tijdens zijn grootste expansieperiode. Ongedateerde afbeelding, gebruikt als hoofding van een menukaart voor de viering van het honderdjarige bestaan in 1938.

Privécollectie.

ladder. La Linière Gantoise werd in 1838 opgericht met een beginkapitaal van 2 miljoen frank onder impuls vooral van bankier Charles de Brouckère en industrieel John Cockerill (5) (afb. 3). De fabriek kende ruim een eeuw lang een grote bloei en een enorme uitbreiding en groeide net als de in hetzelfde jaar gestichte vlasspinnerij La Lys uit tot een echte textielgigant. In 1862 werd met de bouw van de directeurswoning begonnen, de natspinnerij werd tussen 1870-72 gebouwd en in 1880 kwam er nog een monumentaal stoommachinegebouw bij dat jammer genoeg na de liquidatie in recordtempo werd gesloopt (afb. 4). Met de opkomst van synthetische vezels begon de neergang van de Linière Gantoise die uiteindelijk in 1957 resulteerde in een liquidatie die tot medio 1960 zou aanslepen.

Emile Bedinghaus had zich al opgewerkt tot een gerespecteerde burger toen hij zich in 1897 aan een investering waagde en zich industrieel mocht noemen. Voor notaris François Doudelet te St.Pieters-Leeuw werd dat jaar op 4 april een akte verleden waarbij de ‘Société des ateliers de construction d’Hérinnes-lez-Enghien’ (Herne) werd opgericht (6). Een van de negen initiatiefnemers was Emile Bedinghaus. In de akte wordt gestipuleert: *‘La société à pour objet la fabrication des poutres rivées, des charpentes, ponts, chaudières en un mot tout ce qui rapporte à la grosse et petite chaudronnerie en fer et en acier.’*

Als kapitaal werd 100.000 frank ingebracht verdeeld in 200 aandelen van 500 fr. Emile had 20 aandelen in de nieuwe ijzergieterij en werd prompt een van de drie administrateurs. De hoofdaandeelhouder die ook de locatie van de gebouwen bepaalde, was ir. Zéphyr Foucar uit Halle (7), misschien een verwante van Emile via zijn moeder, geboren Foucar(t). De gebouwen werden strategisch opgericht vlakbij de spoorlijn in de huidige Lorengstraat. Waarom precies Herne in Brabant als locatie werd uitgekozen heeft misschien niet alleen praktische of economische redenen. Herne is ook de naam van een Duitse industriestad op slechts een tiental kilometers afstand van Recklinghausen waar vader Herman Joseph ooit tuinman was. Een zekere nostalgische motivatie voor de keuze van deze gemeente is dus niet onmogelijk.

Momenteel is het bedrijf nog altijd productief, weliswaar onder een andere naam. Na een lange leegstand werd het ca. 1965 omgevormd tot de N.V. Fondatel, (later Fondatel Belgium N.V.) Toen maakte de ijzergieterij vooral riooldeksels voor de wegeninfrastructuur. Begin 2009 werd het bedrijf overgenomen door nv. Joris Ide uit Zwevezele. De laatste jaren waren er veel klachten vanwege omwonenden wegens milieuhinder: de gebouwen waren erg slecht onderhouden, er was geurhinder, geluids- en stofoverlast en bodemverontreiniging.

De overnemers willen nu nochtans investeren in de verouderde gieterij want de producten van Fondatel hadden een uitstekende reputatie. Er worden maatregelen genomen om de overlast voor de omwonenden in te perken zodat het bedrijf voldoet aan de hedendaagse normen en er een nieuwe milieuvergunning word verkregen.

Ideeëngoed

In ons land werd de verplichte ziekenverzekering pas na de tweede wereldoorlog ingevoerd. Door een wet uit 1851 erkende de overheid wettelijk onder een aantal strikte voorwaarden een eerste uiterst klein aantal mutualiteiten. Een groot aantal kassen vroeg geen erkenning aan want de voordelen waren te klein en de controle van de overheid te strikt. Zo verbood de wet het uitbetalen van werkloosheidsuitkeringen door de kassen omdat de overheid vreesde dat dit in de praktijk stakingsuitkeringen zouden worden. De overheid erkende in die periode vooral liberaal gezinde en burgerlijk gerichte kassen. De op 1 juli 1865 opgerichte Mutualité du Commerce et de l'Industrie (M.C.I) past volledig in dit profiel. In de statuten worden de doelstellingen als volg verwoord: *'d'appliquer les bienfaits de la mutualité, en cas de maladies ou d'infirmités aux industriels, négociants et tous employés de commerce et d'administrations civiles, admis à faire partie de l'association'* (8).

In 1874 neemt Emile Bedinghaus de functie aan van secretaris van de M.C.I. Op 3 februari 1875 voert hij als dusdanig voor het eerst het woord voor de algemene vergadering van deze mutualiteit (afb. 5). Hij maakt er een steile opgang in het bestuur. In 1883 was hij al ondervoorzitter en in 1886 werd hij voorzitter in opvolging van J. Suppes die zich om gezondheidsredenen terugtrok.

Enkele jaren na het opnemen van een bestuursfunctie in de M. C. I. zien verscheidene maatschappelijk geïnspireerde publicaties van zijn hand het licht. In 1880 publiceert hij een drietal werken. 'Petite histoire des bureaux de placement' is een werkje waarin hij wantoestanden bij de plaatsingsbureaus hekelt. In 'La peine de mort' profileert hij zich als een felle tegenstander van de doodstraf. Gerechtigheid mag geen wraak zijn. Hij argumenteert dat misdadigers mentaal zieke mensen zijn die heropgevoed moeten worden. Er is altijd gevaar dat mensen onschuldig worden terechtgesteld. Juridische vergissingen zijn onherstelbaar. Geen enkele misdaad is zo vreselijk als een juridische vergissing die uitmondt in een executie (9).

Het lijevigste en belangrijkste werk van Bedinghaus waarin hij heel wat van zijn maatschappelijke ideeën naar voren brengt, is het in hetzelfde jaar 1880 verschenen: 'Manuel populaire des sociétés de secours mutuels'. Hierin ver-

L'UNION FAIT LA FORCE.

FONDATEURS:

Concert
donné pendant le banquet par la musique
du 2^e régiment de ligne,
sous la direction de M. Mauch.

Programme

1. La Bannière, Marche patriotique.....Méry
2. Ouverture de l'ampa.....Hérold
3. Airage de dentelle, Valse.....Klein
4. Fantaisie sur Carmen.....Bizet
5. Prince Carnaval, Polka.....Wesly
6. Faust, Fantaisie.....Lounod
7. La Duchesse de Berry, Gavotte.....Gong
8. Kordane commères, Polka pour bugle et piston.....Labit

F. Lemaire



Afb. 5.

Zinnebeeldige voorstelling van de Mutualité du Commerce et de l'Industrie op een feestbrochure van het 25-jarig bestaan. U.B. Gent: fonds Vliegende bladen, II M 126.

haalt hij eerst uitvoerig in tijd en ruimte de historiek van vakgroepen, gilden en ambachten en de latere negentiende-eeuwse ontwikkelingen die leiden naar het ontstaan van verenigingen van onderlinge bijstand. In zijn maatschappelijke ideeën die uitgebreid aan bod komen manifesteert hij zich als een progressieve liberaal. Er is een sterke invloed van het ideeëngoed van François Laurent merkbaar. De arbeider moet zelf zijn lot in handen nemen en de middelen daartoe zijn onderwijs, vooruitziendheid en spaarzaamheid (10). Van zijn hand verschijnt in 1890 nog een redevoering naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de M.C.I. en de herdenking van Charles de Smet-de Naeyer, tijdens zijn leven de ere-voorzitter van de M.C.I. Emile was toen echter al een tijdlang actief als amateur tuinbouwer en hij publiceerde de volgende jaren nog uitsluitend botanische artikels in tuinbouw tijdschriften. Hieronder beschrijven we de belangrijkste praktische aspecten van het gedachtegoed van Emile Bedinghaus en zijn vrienden.

Aansluiting bij een mutualiteit

Als voorzitter van een mutualiteit legt Emile Bedinghaus natuurlijk grote nadruk op het nut van een aansluiting bij een mutualiteit. Om uit de armoede te geraken moet de arbeider zijn eigen lot in handen nemen en zich verenigen in een mutualiteit van onderlinge bijstand waar hij iedere maand een bijdrage stort zodat hij in geval van ziekte of ongeval niet zonder inkomen valt. Als enige kritiek op de industriëlen voert hij wel aan dat sommigen een te laag loon aan hun arbeiders uitbetalen.

De M.C.I. kende onder het impuls van Bedinghaus een zeer grote bloei. Een van zijn verwezenlijkingen was de oprichting door deze mutualiteit van een soort jobbeurs die werkloze leden terug aan werk hielp.

Ondanks zijn liberale, vrijzinnige achtergrond gebruikt hij om het nut van de mutualiteit te staven katholieke teksten, zoals een uitnodiging van Christus gericht tot zijn apostelen en later overgenomen in de verering van het H. Hart van Jezus: *'Venez à moi, vous tous qui avez de la peine et qui êtes chargés et je vous soulagerai'* (afb. 6). Het programma van de mutualiteit omschrijft hij als 'La route vers la Terre Promise'! Een zekere kennis van de bijbel was hem dus niet vreemd. Vrijzinnigen waren tijdens die periode niet a priori afkerig van religie maar waren voornamelijk fel gekant tegen de machtspositie en machtsstructuur van de katholieke kerk.


Sparen binnen de mutualiteit

Net als François Laurent hecht hij zeer veel belang aan spaarzaamheid en aan een spaarboekje voor de vrouw die een aangenaam, ordelijk huishouden moet inrichten zodat de man de huiselijke haard verkiest boven de herberg. Spaarzaamheid zal leiden tot een verbetering van de materiële situatie van de arbeider. Dit kaderde in het liberale, burgerlijke idee dat als de arbeider zijn materiële situatie kon verbeteren, hij uit de communistische of socialistische invloedssfeer zou blijven en de rust aldus in de samenleving zou verzekerd zijn.

De eerste spaarkassen waren in het begin van de 19de eeuw ontstaan in christelijk-gereformeerde landen als Schotland en Denemarken. Zij waren doordrongen van de protestantse geest: soberheid en de wil om zich zelf te redden zonder de hulp van anderen. Nadien hebben de spaarkassen zich ook in katholieke landen verspreid. Veel van deze kassen ontstonden rond het midden van de 19de eeuw, tijdens de donkerste periode van de industrialisatie die een verregaande, ongeziene verpaupering van de arbeidersmassa teweegbracht (11). Te Gent was François Laurent de grote promotor van het

LEVE ✠ JEZUS

ZIE HIER DAT HART DAT DE MENSEN ZO ZEER BEMIND HEEFT



HET IS HEEL EN AL LIEFDE EN BARMHARTIGHEID

— ✠ —

KOMT ALLEN TOT MIJ
 DIE BELAST EN BELADEN ZIJT
 EN IK ZAL U VERKWIKKEN...

Math, XI, 28

OVERAL WAAR DEZE AFBEELDING ZAL TEN TOON GESTELD EN VEREERD
 WORDEN, ZAL ZE ALLERLEI ZEGENINGEN MEDEBRENGEN

O. L. Heer aan de H. Marg. M
 IMP. BL. PARIS

DEPOSÉ

Afb. 6

De vrijdenker Emile Bedinghaus gebruikte katholieke teksten om zijn mutualiteit te promoten.
 'Komt allen tot mij. . . ' Devotieprent. Privé-collectie.

sparen en van het schoolsparen in het bijzonder.

Het is in deze context interessant even te wijzen op de getuigenis van Pol De Witte, een socialistische basismilitant, die in 1924 zijn herinneringen neerpende: *'Van de heer Laurent gesproken: men weet dat men hem hier te Gent wil doen doorgaan als de uitvinder van het sparen in de scholen (. . .). Welnu, in de zondagschool op de Steendam was dit sparen in voege lang voor men hier wist dat er een heer Laurent bestond. Vele jongens spaarden er zelfs om een plaatsvervanger te kopen voor het geval zij bij de loting een slecht nummer trokken'* (12). Die ietwat zure opmerking van Pol De Witte kadert in de slechte verstandhouding tussen liberalen en socialisten. Communisme en socialisme stonden voor de liberalen synoniem aan revolutie, chaos en het einde van de gevestigde maatschappij.

Net als François Laurent was Emile Bedinghaus ook sterk gekant tegen het geven van aalmoezen. Die veranderen niets aan fundamentele oorzaken, ook luiards profiteren ervan en de miserie wordt er alleen door bestendigd. Dit was voor hem ook een punt van kritiek tegenover de katholieken die aalmoezen en liefdadigheid propageerden. Aankopen op krediet zijn totaal af te wijzen, niets overbodig mag worden aangekocht, geld mag alleen worden gebruikt om te voldoen aan de noodzakelijkste behoeften.

Goed onderwijs voor iedereen

Onderwijs is erg belangrijk. Niet alleen de mannelijke jeugd, ook meisjes en adulten moeten onderwijs kunnen genieten. De arbeider moet worden opgevoed via moraliserende voorbeeldliteratuur. Biografieën van mannen die op eigen kracht zijn uitgegroeid tot prominente figuren moeten aanwezig zijn in de volksbibliotheken. De katholieke bibliotheken schieten sterk tekort, ze zijn enkel toegankelijk voor de jeugd en bevatten slechts heiligenlevens en minderwaardige verhalen. De universiteit waar volgens hem veel te veel studenten nutteloze cursussen volgen moet voorbehouden blijven aan een elite van beafafde mensen.

Strijd tegen alcoholisme

Een ander punt waar hij heel veel nadruk op legt is de bestrijding van het herbergbezoek en het ermee samengaande alcoholisme. De ellendige situatie van de arbeiders was ook een gevolg van het alcoholisme, meer bepaald van het grote jeneververbruik.

In 1885 publiceert hij *'Au fond du verre'*, een melo-dramatische eenakter die de desastreuse gevolgen voor een arbeidersgezin schetst, veroorzaakt door de

LIBERALE KRING VAN H. KERST EN MEULESTEDE.

GROOT

ZANG- & TOONEELFEEST

gepaard met VOORDRACHT

OP ZONDAG 21 MAART 1886

in het lokaal der maatschappij DE VRIJHEIDSLIEFDE

De heer WAGENER, Volksvertegenwoordiger; Mejuffter CHARLOTTE MAENHOUT; de heeren ISIDOR MESTDAGH, H. LEROY en de leden der TOONEEL- EN ZANGAFDEELING der Maatschappij *De Vrijheidsliefde* verleen hunne welwillende medewerking tot dit feest.

PROGRAMMA:

DE GENEVEVER

Volksdrama in een bedrijf, door E. VAN BERGEN, vrij bewerkt naar het fransch van E. BEDINGHAUS.

Karel Voets, <i>straatwerker</i> ,	Al. Derouck.	Mijnheer Peeters, <i>armmeester</i> ,	H. Steurbaut.
Janssens, <i>zijn schoonbroeder, id.</i>	Fr. Van Daele.	Van Hout, <i>gewone bezoekers</i>	J. Lauweryns.
Lodewijk, <i>soon van Voets</i> ,	Rich. Van Daele.	Doms, <i>van baas Jan</i> ,	J. Dhaenens.
Baas Jan, <i>herbergier</i> ,	E. Timmerman.	Eerste politiebeamte,	P. Van Kerchove.
Sus, <i>zijn knecht</i> ,	Lieven Delcour.	Politiebeambten en werkvolk.	
Verellen, <i>vriend van Janssens</i> ,	H. Timmerman.		
<i>voerman</i> ,			

Politieke Voordracht door den heer WAGENER, Volksvertegenwoordiger.

1. *Lieve vogelen*, te zingen door den heer Is. Mestdagh Gumbert.
2. *Le jardin sous les toits*, te zingen door mejuffter Ch. Maenhout ***
3. *Ma Paólo*, te zingen door den heer H. Leroy Flotow.
4. *La Muelle de Portici* (air du sommeil), te zingen door den heer Is. Mestdagh. Auber.
5. *Tante Adèle*, te zingen door mejuffter Ch. Maenhout. ***
6. *Romance* te zingen door den heer H. Leroy ***
7. *Ons broedergroet*, koor door de zangafdeeling der Maatschappij *De Vrijheidsliefde*. Ed. Blaes.

Deuren open te 5 1/2 uren Begin te 6 1/2 uren.

De ledenkaarten zullen streng geëischt worden.

Gent, drukkerij L. De Busscher, Savaanstraat, 32.

Afb. 7.

Opvoering door de Liberale Kring van H. Kerst en Meulestede van een bewerking van de eenakter 'Au fond du verre'. U.B. Gent: fonds Vliegende bladen I A 80.

jeneververslaving van de vader (afb. 7). Het in 1888 verschenen verhaal ‘Les pauvres gens: nouvelles socialistes’, heeft eveneens de alcoholverslaving tot onderwerp, maar hier laat hij het verhaal positief eindigen. Een berooide drankverslaafde vader, op de rand van de zelfmoord wordt door een hulpvaardige burger discreet begeleid en geholpen om zijn leven een andere wending te geven en zijn gezin er bovenop te helpen. In dit werkje legt Emile ook sterk de nadruk op de ‘entre-aide’, het wederzijdse hulpbetoon.

In het gezelschaps- en verenigingsleven

Het Gentse verenigingsleven was tijdens de 19de eeuw enorm bloeiend en divers. Sommige verenigingen die daarvan de motor waren, zijn gekend uit de literatuur. Uiterst enigmatisch echter blijft een groep met de naam: ‘Les amis de la fleur de blé’ want er is geen spoor van terug te vinden onder de talrijke maatschappijen en verenigingen die in de Gentse Wegwijzers vermeld worden. Tot dusver zijn de enige bekende inlichtingenbronnen over de activiteiten van ‘Les amis de la fleur de blé’ enkele schaarse menukaarten en een portrettenkaart van de leden.

De gemeenschappelijke activiteiten van de vriendenclub beperkten zich dus waarschijnlijk tot genoeglijk, uitgebreid tafelen. Er is o.a. een menukaart van 7 oktober 1883 bewaard gebleven, waarbij Emile Bedinghaus en chicoreifabrikant Leopold De Ronne worden gevierd met een feestbanket. Beiden waren met een gouden medaille bekroond op een nijverheidstentoonstelling te Amsterdam. Het banket van de vriendenkring ging door in het prestigieuze Hotel Royal op de Kouter en was uitermate copieus: oesters, kreeftensoep, forel, fazant, ... Zelfs ortolanen stonden op het menu evenals de toen uitermate dure en exotische ananas (afb. 8).

Nogal wat leden van deze vriendenclub woonden in de wijde omtrek van de Coupure en Ekkergerm. Waarschijnlijk kunnen ‘Les amis de la fleur de blé’ gezien worden als een pure vriendenclub die geregeld samenkwam in de herberg de Korenbloem op Ekkergerm. Frappant is de gelijkenis met de ‘Eetmansclub’ beschreven door Virginie Loveling en Cyriel Buysse in hun gemeenschappelijke roman *Levensleer*: ‘... ontstaan als vanzelf op een avond, in de herberg waar enkele gewone verbruikers elkaar geregeld ontmoetten’. De vergaderingen of uitstapjes van de ‘Eetmansclub’ liepen telkens uit op reusachtige eet-en drinkfestijnen. Haalden die auteurs hun inspiratie misschien bij ‘Les amis de la fleur de blé’ (13)?

Bedinghaus was ook lid van een aantal andere verenigingen. Hij was actief betrokken bij de liberale werkerskring ‘Geluk in ’t werk’ en waarschijnlijk ook bij de ‘Vrijheidsliefde’ (14).



Afb. 8.

Menukaart van 'Les amis de la fleur de blé' uit 1883. U.B. Gent: fonds Vliegende bla-
den II B 16.

Hij was tevens de eerste voorzitter van l'Union Wallonne. Deze gezelschapsvereniging werd in 1889 opgericht om voordrachten, lezingen, toneelvoorstellingen, uitstappen en spelen te organiseren voor de Walen uit de Gentse regio. Een gedeelte van de inzamelingen die bij elke reünie gebeurde werd geschonken aan de bond 'Zonder Naam, niet zonder Hart'. Bedinghaus werd later als voorzitter opgevolgd door Victor De Neffe, een gerenommeerde dokter/oogspecialist en universiteitsprofessor die ook als geneesheer verbonden was aan de M.C.I. (15).

Emile was daarnaast ook nog 'hoogbeschermlid' van de 'Maatschappij der gedecoreerden voor nijverheid - land - en hovingbouw'. Onder impuls van minister C. Rogiers was bij K.B. van 7 november 1847 een bijzonder ereteken ingesteld voor werk- en ambachtslieden. Dit gaf aanleiding tot de stichting van deze maatschappij te Gent op 16 mei 1850 op initiatief van drukker Isidoor Van Doosselaere. De bijeenkomsten van de leden hadden plaats in 'Het Wapen van Zeeland' op de Korenmarkt. Bedinghaus lag mee aan de basis van een onderstandsfonds (bijstandfonds) voor oude en werkonbekwame leden, een fonds dat hij ook financieel ondersteunde.

Tenslotte was Emile als vrijmetselaar aangesloten bij de loge La Liberté. Dit is een afsplitsing uit 1866 van de in 1811 opgerichte loge Le Septentrion waar veel orangisten deel van uitmaakten. La Liberté die wel aangesloten bleef bij het Groot-Oosten van België, was qua geest democratischer en stond ook positiever tegenover de Vlaamse beweging. Progressieve liberalen voelden zich dan ook meer aangetrokken tot La Liberté waar o.a. ook veel Willemfondsbestuurleden toe behoorden.

Plantenliefhebber

Toen Emile in 1904 overleed was hij volgens Charles Pynaert al een 20-tal jaren lid van de 'Société Royale d'Agriculture et de Botanique de Gand', de huidige Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde. Pynaert omschreef hem als een van de beste liefhebbers van het land, een van de sympathiekste mensen uit de tuinbouwwereld en een nijvere medewerker aan de 'Revue de l'horticulture Belge et étrangère' waarin hij talrijke artikels publiceerde over Kaapse en Australische planten waarvan hij een grote kenner en teler was. Zijn grootste verdienste op het botanische vlak bestond erin dat hij enkele vergeten plantensoorten uit deze streken terug in de belangstelling bracht. Hij bezat hiervan een buitengewone mooie en grote verzameling en nam hiermee deel aan talrijke nationale en internationale tentoonstellingen waarbij hij talrijke prijzen won (afb. 9). Vermelden we slechts zijn deelname in 1899 aan de derde internationale plantententoonstelling te Sint-Petersburg



TREMANDRA ERICOIDES HIRSUTA

Pinx. & del. De Pannemaeker & Fils, Leoberg-Gand

Afb. 9.

Illustratie van een Australische plantensoort beschreven door Emile Bedinghaus in de Revue d'Horticulture Belge et Etrangère, tome XXV (1899).

waar hij bekroond werd met twee gouden medailles en zijn laatste deelname aan een grote tentoonstelling, de 15de internationale tuinbouwtentoonstelling (floralie) te Gent in april 1903 (16). Hier behaalde Bedinghaus voor het laatst schitterende resultaten. Hij nam deel aan 28 wedstrijden en werd in niet minder dan 24 van die wedstrijden bekroond. Negentien daarvan waren eerste prijzen (17)!

Wegens zijn verdiensten op dit vlak werd Emile Bedinghaus in 1898 tot ridder in de Leopoldsorde benoemd. Van de koningin-regentes van Spanje verkreeg hij drie onderscheidingen, namelijk die van ridder in de orde van Karel III, ridder in de Orde van Isabella de Katholieke en Commandeur in de Orde van Isabella de Katholieke. Deze laatste drie hoge Spaanse onderscheidingen werden hem eveneens waarschijnlijk uitgereikt wegens zijn verdiensten op het botanische vlak want de enige twee personen die deze vereremeringen vermelden zijn Felix Van Driessche en Albert Ceuterick, allebei actief in de tuinbouwwereld.

Bedinghaus cultiveerde zijn buitengewone plantencollecties op zijn buitenverblijf te Wondelgem. Armand Plancke stond in voor de dagelijkse verzorging. Deze hovenier woonde te Wondelgem aan 'de statie'. Vermoedelijk was er een hovenierswoning op het buitenverblijf of woonde de hovenier toch in de onmiddellijke omgeving. Het buitenverblijf lag dus waarschijnlijk in de buurt van het (eerste) station van de spoorlijn Gent-Eeklo te Wondelgem. De ligging vlak bij het station was voor het vervoer van de planten zeker een pluspunt. Het eerste, nu verdwenen, stationsgebouw te Wondelgem was gelegen in de buurt van de huidige Panterschipsstraat - Zeestraat. Het landschap is er door de verregaande industrialisering van de omgeving, die in 1920 voor de uitbreiding van de haven bij de stad Gent werd ingelijfd, echter volledig van uitzicht veranderd.

Behalve de hulp van zijn hovenier, kon hij ook rekenen op zijn gezin. K. De Brouwer, een beheerder van de Linière Gantoise, schreef in een lijkrede: '*... à sa campagne de Wondelgem ce pied-à-terre charmant, ou il aimait à cultiver les plantes exotiques les plus rares (...) secondé dans cette belle tâche par toute sa famille*'. Waarschijnlijk was vooral ook zoon Ernest actief betrokken bij de plantencultuur want hij staat in de Gentse 'Wegwijzers', behalve als lijnwaadkoopman soms ook vermeld als hovenier-bloemist.

Nabestaanden

Van de vier kinderen van Emile zorgde slechts zijn oudste kind Elise voor nageslacht. Ze huwde op 25 april 1896 te Gent met de geoloog Jules Cornet, geboren te Sint-Vaast op 4 maart 1865 (18). Het echtpaar Cornet-Bedinghaus

ging te Mons wonen en kreeg twee kinderen, René-Jules en Paul.

Eloyse Dubrul(le), de weduwe van Emile overleed de 16^{de} april 1916 te Gent. Daar het oorlog was werd ze in alle intimiteit begraven. Zelf was ze trouw gebleven aan de katholieke religie, ze stierf 'munie des secours de la religion' (19). Als enige bekende informatie over de beide andere dochters, Eugénie en Ernestine, valt te vermelden dat ze tijdens de eerste wereldoorlog als zoveel andere vrouwen vrijwilligerswerk deden in de militaire ziekenhuizen (20). Toen ze beiden in 1929 naar Jette vertrokken waren ze nog ongehuwd.

Zoon Ernest leek moeilijk zijn draai te vinden. Zijn beroepsbezigheden zijn eerder onduidelijk, afhankelijk van de bron was hij hovenier/bloemist, koopman in linnen, handelsvertegenwoordiger en industrieel. Toen de eerste wereldoorlog uitbrak nam hij dadelijk dienst als oorlogsvrijwilliger. Hij werd ingelijfd bij de vestingsartillerie en kreeg een bevordering tot brigadier. Na de wapenstilstand bleef hij in militaire dienst en vanaf 1922 had hij een administratieve taak bij de gezondheidsdienst van het leger te Gent. Op latere leeftijd - hij was dan al meer dan 53 jaar - huwde hij op 11 juli 1923 - ook kerkelijk - met de 56-jarige Marie-Thérèse Cattoor. Deze was afkomstig van Oostende en sinds 1907 weduwe van Eugène du Mesniel de Sommary (° te Brugge) en moeder van meerdere al volwassen kinderen.

Op 1 januari 1927 ging Ernest met pensioen. Hij overleed te Gentbrugge op 13 februari 1934 en werd met een kerkelijke dienst bijgezet in het familiegraf op Wondelgem. Ernest was nochtans net als zijn vader lid van de vrijmetselaarsloge La Liberté en dit vanaf 1899.

Marie-Thérèse Cattoor overleefde haar tweede man geruime tijd. Ze verhuisde nog verscheidene keren en overleed te Melle in het klooster van het Heilig Hart in de Kloosterstraat op 5 april 1950.

Nawoord

Als bij wonder is het woonhuis van Emile Bedinghaus aan de Coupure Links ontsnapt aan grondspeculatie en sloop. Samen met een kleiner buurhuis staat het geprangd tussen twee flatgebouwen. Enkel het balkon dat Eloyse Dubrulle in 1907 liet aanbrengen is nu verwijderd. In het Gentse zijn er nagenoeg geen andere materiële sporen bewaard gebleven die verwijzen naar het bestaan van Emile Bedinghaus. Zijn graf te Wondelgem waar ook zijn vrouw en zoon werden bijgezet is verdwenen, waarschijnlijk na 1971 toen de nieuwe wetgeving de eeuwigdurende grafconcessies nietig verklaarde. Met het overlijden van zijn zoon Ernest verdween ook de familienaam Bedinghaus uit de Gentse regio. Het buitenverblijf te Wondelgem is opgeslorpt door de uitbreidende industrialisatie van de Gentse haven en van de vroegere textielgigant La

Linière Gantoise resten slechts de directeurswoning en enkele bescheiden ingangsbouwen.

Zijn publicaties liggen verborgen en vergeten in enkele Gentse bibliotheken. De maatschappelijke problemen die hij hierin naar voren bracht zijn echter na al die tijd weer brandend actueel geworden: bedelarij, armoede, kredietaankopen en geldproblemen, verslavingen. . .

G. Desmet en R. De Vriendt-Mores.

We danken allen die ons op een of andere wijze behulpzaam waren bij het tot standkomen van dit artikel: Bea Baillieul, Adrien Brysse, Geertrui Coppens, Philip Debergh, Sabine De Groote, Wilfried Devoldere, Bart D'Hondt, Anne Godfroid, Jan Olsen, Roger Schrije, Jeffrey Tyssens, Eddy Van Haverbeke, Eline Van Langendries, Patrick Viaene.

De meeste gegevens over het leven van Emile Bedinghaus werden verzameld uit de gepubliceerde necrologieën en lijkredes, om een té groot aantal voetnoten te vermijden verwijzen we hier naar een overzicht:

La mutualité du commerce et de l'industrie de Gand: à son regretté président M.Emile Bedinghaus, 7 mars 1904. Gent 1904. Met lijkredes en teksten van o.a. Karel De Brouwere en Robert Voortman.

Charles Pynaert: Emile Bedinghaus. In: *Revue de l'horticulture Belge et étrangère.* 1904; p. 80-84. Met de lijkrede uitgesproken door Albert Ceuterick.

Félix Van Driessche: Rede uitgesproken bij de begraafing van den heer Bedinghaus, hoogbeschermlid in: *Jaarboekje voor 1905 van de Koninklijke Maatschappij der Gedecoreerden voor Nijverheid, Land- en Hovingbouw van Gent.*

Mutualité du commerce et de l'industrie 1865-1905. Feestbrochure t.g.v. het 40-jarig bestaan, p. 10 -13: Aperçu historique et manifestation en l'honneur de feu monsieur Emile Bedinghaus.

Necrologie in *La Flandre Libérale* d.d. 8 - 3 - 1904 en *Le Bien Public* 11- 3 - 1904.

Voetnoten

1. De spelling van de familienaam Foucar(t) varieert soms.
2. DEREZ M. e.a., *Arenberg in de lage landen. Een hoogadellijk huis in Vlaanderen en Nederland*. Universitaire Pers Leuven, 2002.
3. DE VRIES H., *Naar Californië, reisherinneringen*. Tjeenk Willink & Zoon: Haarlem, 1906.
4. De Nieuwestraat te Ledeberg heet nu de August Van Bockxstaelestraat.
5. Belgisch Staatsblad, jaar 1838, besluit nr. 290, p. 735.
6. Hérinnes-lez-Enghien is de franstalige benaming voor Herne, een gemeente in het Pajottenland (Vlaams Brabant) op een viertal km. van Enghien (Edingen).
7. Bijlagen Belgisch Staatsblad, 18 - 4 - 1897, akte nr. 1557.
8. VAN MEULDER G., Mutualiteiten en ziekteverzekering in België (1886-1914). In: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1997, 1-2.
9. Een exemplaar in de Gentse Universiteitsbibliotheek draagt een opdracht op het schutblad: à monsieur Fr. Laurent, hommage respectueux de l'auteur E.B.
10. VELDEMAN M., François Laurent en het schoolsparen in het Belgisch Volksonderwijs in de tweede helft van de negentiende eeuw. In: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, 1986, deel 40, p. 179-215.
11. *Gedenkboek 1865-1965 van de Algemene Spaar-en Lijfrentekas van België*. Brussel, 1965.
12. DE WITTE P., *Alles is omgekeerd. Hoe de werklieden vroeger leefden 1848-1918*. Kritak, Leuven 1986. p. 83. De zondagschool op het Steendam was een katholieke school.
13. LOVELING V., BUYSSSE, C., Levensleer, A. Herckenrath, Gent 1912.
14. Toen Emile Bedinghaus overleed, was hij ere-ondervoorzitter van 'Geluk in 't werk'. De soortgelijke liberale kring 'De Vrijheidsliefde' was ook met haar vaandel aanwezig op zijn uitvaart wat op een zeker engagement voor deze kring wijst.
15. *Journal de Gand* d.d. 25-3-1890, artikel: A l'Union Wallonne.
16. DESMET G., DE VRIENDT - MORES R., Een merkwaardig detail op een menukaart. In: *Gendtsche Tydinghen*, Gent, 2008, jg. 37 nr. 5, p. 318-321.
17. Société Royale d'Agriculture et de Botanique de Gand, *Catalogue de la XVe. Exposition internationale d'horticulture, 18 au 26 avril 1903*. Gent, C. Annoot-Braeckman, Ad. Hoste (succ.) 1903.
18. Jules Cornet, ° St.-Vaast 4 maart 1865, + Mons 17 mei 1929. Hij nam als geoloog deel aan een paar expedities in Katanga en Kongo. Hij doceerde ook een tijdje te Gent. Van zijn hand verschenen heel wat publicaties over zijn vakgebied.
19. Le Bien Public d.d. 19-4-1916: overlijdensbericht Elise Dubrulle i.p.v. Eloyse Dubrul.
20. Gand: *Oeuvres de philanthropie et de dévouement pendant la guerre '14-'18*. Gent. Hoste